

Aan Provinciale Staten
t.b.v statencommissie

Datum :
Uw Kenmerk : 2007WMM42
Ons kenmerk :
Contactpersoon : J. Mankor
E-mail : Hans.Mankor@provincie-utrecht.nl
Doorkiesnr. : 3457

Onderwerp: **Wateropgave in streekplan en waterhuishoudingsplan in westelijk Utrecht**

In het kader van de informatievoorziening treft u hierbij de betreffende stukken aan.

Aanleiding

In het streekplan (2004) en waterhuishoudingsplan (2004) zijn op de plankaarten met cirkels 5 gebieden in westelijk Utrecht aangegeven met de aanduiding “Wateropgave nader in te vullen”. Hier moet, uiterlijk in 2007, de ruimtelijke gevolgen van de wateropgave ten aanzien van wateroverlast nader onderzocht worden en, zonodig, ruimtelijk beleid in het streekplan geformuleerd worden.

Dit stuk geeft de invulling van de wateropgave weer in deze cirkels, met uitzondering van Groot Mijdrecht, waarvoor een apart proces loopt.

Conform de in voornoemde plannen vastgelegde procedures hebben het Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden en het hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht, op basis van onderzoek en eigen afweging, in een brief aangegeven of zij een ruimteclaim hebben (grootschalige functieverandering) in voornoemde gebieden ter bestrijding van daar voorkomende wateroverlast. In dat geval zou, na bredere afweging door de provincie, eventueel het streekplan kunnen worden aangepast.

Op basis van deze brieven van de waterschappen en het daaraan voorafgaande onderzoek, hebben wij besloten dat er in de meeste gevallen geen functieverandering nodig is die in het streekplan en waterhuishoudingsplan vastgelegd zou moeten worden. Alleen in een gebied van 130 ha nabij het natuurgebied Molenpolder is sprake van dusdanig wateroverlast dat het waterschap ons vraagt te overwegen de functie aan te passen. Wij gaan dit verzoek dit jaar in overleg met betrokkenen nader uit werken om uitsluitsel te geven over de gewenste ontwikkeling.

Dat er vrijwel geen ruimteclaim is voor grootschalige functieverandering wil niet zeggen dat er geen inspanning geleverd hoeft te worden om wateroverlast te bestrijden. In westelijk Utrecht is, volgens de landelijke normen, op 2200 ha sprake van wateroverlast. Met technische maatregelen en kleinschalige functiewijzigingen (waarvoor het reeds streekplan expliciet ruimte biedt) zullen de waterschappen tot 2015 veel werk verzetten om de wateroverlast te beperken tot wat in het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW) is afgesproken.

In de bijgevoegde notitie vindt u meer achtergrondinformatie

Achtergrond/eerdere besluiten

Vaststellen stroomgebiedsvisies (jan. 2003), leidraad Toetsing Regionale Watersystemen.(nov. 2004), streekplan (dec. 2004), waterhuishoudingsplan (dec. 2004)

Vervolgprocedure

Over de uitkomsten van de afweging omtrent het gebied naast de Molenpolder zult u eind van het jaar, nadat wij een besluit genomen hebben, geïnformeerd worden.

Gedeputeerde Staten van Utrecht,
De voorzitter, mr B. Staal
De secretaris, drs. H.H. Sietsma

Notitie

Invulling wateropgave uit streekplan en waterhuishoudingsplan in Westelijk Utrecht

Inleiding

In het streekplan (2004) en waterhuishoudingsplan (2004) zijn op de plankaarten met cirkels 5 gebieden in westelijk Utrecht aangegeven met de aanduiding "Wateropgave nader in te vullen". Hier moet, uiterlijk in 2007, de ruimtelijke gevolgen van de wateropgave ten aanzien van wateroverlast nader onderzocht worden en, zonodig, ruimtelijk beleid in het streekplan en waterhuishoudingsplan gelden er verder geen (planologische) beperkingen in de cirkels.

Deze notitie geeft de uitkomsten van de onderzoeken en de conclusies die wij hebben getrokken.

Conclusie uit de onderzoeken

Op grond van de onderzoeken blijkt in Westelijk Utrecht zo'n 2200 ha niet te voldoen aan de landelijk normen voor wateroverlast. Verreweg het grootste deel blijkt met kleinschalige, technische maatregelen op te lossen. Op basis van brieven van de waterschappen en het daaraan voorafgaande onderzoek, hebben wij besloten dat er in de meeste gevallen geen functieverandering nodig is die in het streekplan en waterhuishoudingsplan vastgelegd zou moeten worden. Alleen in een gebied van 130 ha nabij het natuurgebied Molenpolder is sprake van dusdanig wateroverlast dat het hoogheemraadschap Amstel Gooi en Vecht ons vraagt te overwegen de functie aan te passen. Wij gaan dit verzoek dit jaar in overleg met betrokkenen nader uitwerken om uitsluitsel te geven over de gewenste ontwikkeling.

Afbakening

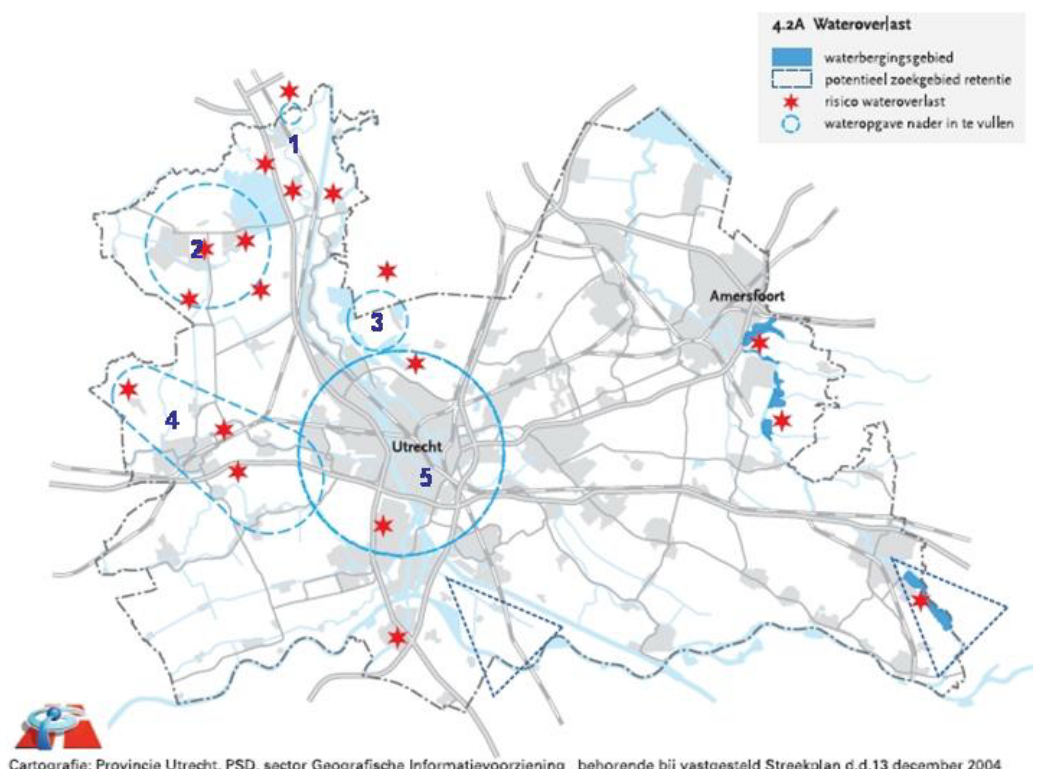
De basis van het beleid in waterhuishoudingsplan en streekplan is gelegen in het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW) dat in 2003 is vastgesteld. Einddoel is in 2015 het watersysteem qua wateroverlast op orde te hebben. Met wateroverlast wordt daarin bedoeld overlast die optreedt wanneer bij hoge neerslag het peil in het oppervlaktewater zodanig stijgt dat naastgelegen stukken land overstromen. Overlast door hoge grondwaterstanden en overlast veroorzaakt door het niet goed functioneren van het rioolsysteem zijn binnen het NBW als aparte problematiek benoemd en worden in deze notitie niet behandeld. Ook overstromingen veroorzaakt door dijkdoorbraken vallen buiten de definitie van wateroverlast.

Maatregelen ter bestrijding van wateroverlast vallen voor een groot deel onder de verantwoordelijkheid van de waterschappen. Echter zeker daar waar daartoe noodzaak is voor grootschalige waterberging of functieverandering hebben wij als provincie een rol daartoe kaders te scheppen in onze strategische plannen. De ruimtelijke gevolgen kunnen variëren van het formaliseren van de huidige situatie met inundatie ter voorkoming van wateroverlast elders tot het veranderen van het grondgebruik al of niet in combinatie met het inlaten van water van om de wateroverlast elders te bestrijden.

Op basis van globaal onderzoek voor de stroomgebiedsvisie Amstelland (2003) zijn de cirkels op de plankaarten bepaald. Het gaat om de volgende vijf gebieden:

1. Broekzijdse polder
2. De Ronde Venen
3. Bethunepolder en omstreken
4. Gebied van Oude Rijn/Hollandse IJssel
5. Stad Utrecht en omstreken

In bijlage 2 is nadere informatie te vinden over de uitkomst van de onderzoeken in deze gebieden.

Uitwerking van het beleid van streekplan en waterhuishoudingsplan

Utrecht heeft, samen met Noord en Zuid-Holland een in 2004 een leidraad opgesteld waarmee het onderzoeksproces ingekaderd werd. De waterschappen hebben, in een aantal gevallen in samenwerking met de provincie, de onderzoeken in 2005 uitgevoerd.

Conform de in voornoemde plannen vastgelegde procedures hebben de waterschappen per brief aangegeven of zij een ruimteclaim hebben voor grootschalige functieverandering in deze cirkels ter bestrijding van voorkomende wateroverlast. Het Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden (HDSR) heeft bij brief aangegeven geen grootschalige ruimteclaim te hebben. Het hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht (AGV) heeft bij brief aangegeven dat een gebied van ca 130 ha nabij het natuurgebied Molenpolder een dusdanige wateroverlast kent dat mogelijk functieverandering nodig is. GS willen hier bezien, in overleg met betrokkenen, hoe omgegaan moet worden met dit gebied en uitsluitel te geven over de gewenste ontwikkeling. Hierbij moeten in elk geval betrokken worden het waterschap, de Landinrichtingscommissie Noorderpark, de gemeente Maarssen en bewoners. Dit wordt gedaan in de loop van 2007. Op deze wijze wordt voor afdoende draagvlak gezorgd.

Dat de er vrijwel geen ruimteclaim is voor grootschalige functieverandering wil niet zeggen dat er geen inspanning geleverd hoeft te worden om wateroverlast te bestrijden. Met technische maatregelen en kleinschalige functiewijzigingen (waarvoor het streekplan expliciet ruimte biedt) zullen de waterschappen tot 2015 veel werk verzetten om de wateroverlast te beperken tot wat in het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW) is afgesproken. Het realiseren van genoemde maatregelen gebeurt in het kader van de watergebiedsplannen van de waterschappen, die ongeveer eens per 10 jaar worden opgesteld. Voor een aantal gebieden zijn in recente watergebiedsplannen maatregelen vastgesteld en ook al deels uitgevoerd. De verwachting is dat in 2015 het watersysteem inderdaad op orde is wat betreft wateroverlast.

Bijlage 1

Algemene toelichting op de onderzoeksresultaten

In het Nationaal Bestuursakkoord Water zijn afspraken gemaakt over aanvaardbare risico's per grondgebruik vastgesteld, de zg. werknormen. Deze zijn uitgangspunt voor de onderzoeken geweest.

De uitgevoerde berekeningen aan de wateroverlast hebben als uitgangspunt dat drooglegging van de polders in de toekomst gehandhaafd blijft, ondanks dat de bodem daalt. M.a.w. de polderpeilen worden periodiek aangepast, conform het beleid uit het waterhuishoudingsplan. Bij de berekening is verder uitgegaan van het maximum klimaatscenario 2050. Dat wil zeggen: 6% meer neerslag, met daarbij 20% meer neerslag in piekbuien.

Op grond van de berekeningen blijkt in Westelijk Utrecht zo'n 2200 ha niet te voldoen aan de werknormen bij het klimaatscenario 2050. Berekeningen voor het huidige klimaat geven iets minder areaal met wateroverlast. In mei 2006 heeft het KNMI nieuwe klimaatscenario's vastgesteld. Wat betreft neerslag verschillen deze weinig van de in de studies gebruikt klimaatscenario's, zodat de uitgevoerde studies hun geldigheid behouden. In onderstaande tabel is de wateroverlast per gebied uitgesplitst. In de appendix wordt wat meer informatie gegeven over de betreffende gebieden.

	Aantal ha met wateroverlast Klimaat 2050
De Ronde Venen (2)	600
Bethunepolder en omstreken (3)	230
Gebied rond boezem Oude Rijn (4)	1100
Rondom stad Utrecht (5)	125
Kromme Rijn gebied	155

Verreweg het grootste deel van de wateroverlast blijkt met kleinschalige, technische maatregelen op te lossen. De belangrijkste hiervan zijn:

- In veenweidegebieden is het op orde houden van het peil (volgen van de bodemdaling) al een behoorlijk effectieve maatregel. De bodemdaling veroorzaakt anders lage terreindelen, die bij geringe stijging van slotenpeilen al onderlopen.
- In polders die uit meerdere peilvakken bestaan kan de aanleg van zogenaamde slimme stuwen veel opleveren. Hierdoor wordt voorkomen dat in het laagste peilvak wateroverlast ontstaat doordat al het water daar naar toe stroomt, terwijl in de hoger gelegen peilvakken nog bergingsruimte aanwezig is.
- De aanleg van extra open water in polders, in de orde grootte van 1% extra open water door het verbreden van watergangen. Dit vermindert de peilstijging bij regenbuien. Het gebeurt veelal in combinatie met het realiseren van natuurdoelen (ecologische verbindingzone, natuurvriendelijke oevers).

Bijlage 2

Beschrijving cirkels op de plankaarten van waterhuishoudingsplan en streekplan

In deze bijlage wordt per cirkel op de plankaarten een toelichting gegeven op de aanleiding en op de resultaten van de onderzoeken.

1 Broekzijdse polder

Aan de cirkel op de plankaarten van waterhuishoudingsplan en streekplan lag wateroverlast in Amsterdam ZO ten grondslag. Bij het opstellen van streekplan en waterhuishoudingsplan werd het niet uitgesloten dat waterberging op aangrenzend Utrechts gebied gezocht moest worden. Uit het onderzoek blijkt dat de wateroverlastproblemen in Amsterdam ZO zelf opgelost kunnen worden.

2 De Ronde Venen

Binnen dit gebied bleek uit het onderzoek dat rondom Oukoop op uitgebreide schaal wateroverlast voorkwam. Ten tijde van het onderzoek was een watergebiedsplan in ontwikkeling in dit gebied. Het onderzoek liet ook zien dat de maatregelen in het watergebiedsplan zeer effectief zouden zijn. Inmiddels is het watergebiedsplan in uitvoering.

Daarnaast was sprake van wateroverlast in Groot Mijdrecht Noord en naaste omgeving. Voor dit gebied is een separaat proces gaande waarbij GS en PS volop betrokken zijn. Daarom wordt Groot Mijdrecht Noord hier verder niet behandeld.

3 Bethunepolder en omgeving

Uit een verkennend onderzoek in het kader van de stroomgebiedsvisie kwam naar voren dat mogelijk sprake was van het op ruime schaal voorkomen van wateroverlast in een ruim gebied rondom de Bethunepolder. De diep gelegen Bethunepolder zou in aanmerking kunnen komen als gebied om water tijdelijk op te slaan, teneinde wateroverlast elders te voorkomen. De winning van oppervlaktewater in deze polder, ten behoeve van de drinkwatervoorziening van Amsterdam, vormt een belangrijke functie in het gebied. Waterberging zou kwaliteit en kwantiteit van het te winnen water kunnen beïnvloeden.

Uit het nadere onderzoek blijkt de wateroverlast veel minder omvangrijk. In een gebied van 230 ha, op 3 locaties is sprake van wateroverlast. Op 2 van die locaties is de wateroverlast te verhelpen met kleinschalige, technische maatregelen. Er is momenteel een watergebiedsplan in de maak (Zuidelijke Vechtplassen) waarin dit wordt uitgewerkt.

Op de derde locatie, naast de Molenpolder ligt een technische oplossing minder voor de hand. Hier heeft het waterschap de provincie gevraagd om een ruimtelijke oplossing (zie elders in dit stuk).

In de Bethunepolder zelf is dus geen noodzaak voor waterberging en daarmee voor eventuele functieverandering. Overigens is de Bethunepolder in het streekplan en het landinrichtingsplan Noorderpark aangeduid als bestaande en nieuwe natuur. De komende jaren zal in de Bethune nieuwe natuur worden ontwikkeld, waarbij het peil daar enigszins wordt opgezet. Echter niet in die mate dat de winning van water voor de drinkwatervoorziening belemmerd wordt. Schade aan bebouwing door de peilopzet zal worden tegengegaan.

4 Oude Rijn gebied

In het Oude Rijn gebied is uit het onderzoek naar voren gekomen dat wateroverlast op enkele 10-tallen locaties optreedt, met een gezamenlijk oppervlak van 1100 ha. Behalve oorzaken in polders zelf heeft dit ook te maken met krappe afvoermogelijkheden van de Oude Rijn. Het waterschap heeft aangegeven het merendeel van de problemen op te kunnen lossen met kleinschalige maatregelen in de polders en in de boezemwateren. Daarnaast willen zij structureel een polder op de Hollandse IJssel laten lozen in plaats van op de Lange Linschoten.

5 Stad Utrecht en omstreken

Tijdens het totstandkomen van de stroomgebiedsvisie Amstelland is wateroverlast in de stad Utrecht door verschillende partijen gesignaleerd.

Uit het nadere onderzoek blijkt wateroverlast vanuit het oppervlaktewater zich voor te doen op een 10 tal locaties met een gezamenlijk oppervlak van 125 ha. De eerder gesignaleerde overlast bleek voor een deel terug te voeren op grondwateroverlast en problemen met het rioolstelsel. Het waterschap geeft aan met een kleinschalige aanpak wateroverlast vanuit het oppervlaktewater op te kunnen lossen. Dit doen zij o.a. samen met de gemeente Utrecht als vervolg op het waterplan van de gemeente Utrecht.

Bijlage 3

Toelichting op wateroverlast nabij Molenpolder

In een gebied naast de Molenpolder (zie kaartje) in het beheersgebied van het hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht, is in ca. 130 ha is, sprake van wateroverlast. Het gebied is in gebruik als landbouwgrond (grasland) en ligt laag ten opzichte van de omgeving, wat de voornaamste verklaring is voor de optredende wateroverlast.

Uit een verkenning naar mogelijke maatregelen kwam 3 oplossingsrichtingen naar voren. De eerste oplossingsrichting is een mix van (technische) maatregelen. Peilverlaging is daar een belangrijk onderdeel van. Peilverlaging lijkt echter onhaalbaar vanwege feit dat de naastgelegen Molenpolder Habitatrichtlijn gebied is. Wezenlijk kenmerk van de Molenpolder is de aanwezige kwel. Peilverlaging in het naastgelegen landbouwgebied zou een deel van deze kwel afvangen en daarmee de wezenlijke kenmerken aantasten, wat volgens de Habitatrichtlijn niet is toegestaan.

Een tweede oplossingsrichting is het accepteren van wateroverlast in het betreffende gebied en het vergoeden van de schade aan de betreffende agrariërs. Het waterschap heeft in bestuurlijk overleg aangegeven er geen voorstander te zijn om tot in lengte van jaren schadevergoeding te betalen. Bovendien conflicteert dit mogelijk met regels van de EU over inkomenssteun aan agrariërs.

Een derde oplossingsrichting is omzetten van het agrarisch gebied naar een natuurfunctie. Aan het watersysteem verandert niets, maar er komt een functie te liggen die incidentele overstroming verdraagt. Dit is wat waterschap in haar brief voorstelt. Voor deze omzetting lijkt op dit moment geen financiële dekking beschikbaar, daar het gebied geen aankooptitel heeft voor natuur.

Alle drie de oplossingsrichtingen hebben hun bezwaren. Honorering van het verzoek van het waterschap ligt daarom niet direct voor de hand. Daarom wordt in de loop van 2007 voor het gebied naast de Molenpolder nader uitgewerkt of en, zo ja welke, (ruimtelijke) oplossingen er zijn. Dit gebeurt in elk geval in overleg met de Landinrichtingscommissie Noorderpark, de gemeenten de Bilt en Maarssen, het waterschap AGV en bewoners. Op deze wijze wordt voor afdoende draagvlak gezorgd.